

LJEKOVITO BILJE

SJEVEROISTOČNE BOSNE

TUZLA 1991.

Izložba:
Ljekovito bilje sjeveroistočne Bosne

Autori izložbe i kataloga:
Dragica Urankar, kustos
Slavka Gavrić

MUZEJ ISTOČNE BOSNE TUZLA

LJEKOVITO BILJE
SJEVEROISTOČNE BOSNE

TUZLA, 1991.

Veliki farmako-medicinski i privredni značaj ljekovitih biljaka i sve ozbiljniji problemi u njegovoj zaštiti motivisali su Muzej istočne Bosne Tuzla da pripremi i postavi tematsku izložbu »LJEKOVITO BILJE SJEVEROISTOČNE BOSNE«.

Na izložbi su predstavljene važnije ljekovite biljne vrste koje rastu na lokalitetima sjeveroistočne Bosne. Koncipirana je tako da svojim sadržajem obuhvata nekoliko osnovnih tematskih cjelina:

UVODNI DIO

- 1–4. LJEKOVITO BILJE U OFICIJELNOJ MEDICINI
- 5–17. LJEKOVITO BILJE U NARODNOJ MEDICINI
- 18. LJEKOVITO POVRĆE
- 19. UKRASNE LJEKOVITE BILJKE
- 20. LJEKOVITO VOĆE
- 21. KOROVI KAO LJEKOVITE BILJKE
- 22. UZGOJ LJEKOVITOG BILJA U SJEVEROISTOČNOJ BOSNI
- 23. ZAŠTITA LJEKOVITOG BILJA NA PODRUČJU SJEVEROISTOČNE BOSNE
- 24. FARMAKOGNOZIJSKA KARTA SJEVEROISTOČNE BOSNE
- 25. KALENDAR BRANJA LJEKOVITOG BILJA I BILJNI RECEPTI
- 26. i 27. GAJENJE, PRERADA I PROMET LJEKOVITOG BILJA U SJEVEROISTOČNOJ BOSNI

VITRINE

- I Ljekovito bilje u radu apoteka u sjeveroistočnoj Bosni
- II Prerada ljekovitog bilja i priprema proizvoda u sjeveroistočnoj Bosni
- III Rezultati dosadašnjih istraživanja ljekovitog bilja na području sjeveroistočne Bosne

U bogatoj flori sjeveroistočne Bosne ljekovite biljke imaju veliki značaj. One čine ogromno prirodno bogatstvo našeg područja.

Liječenje ljekovitim biljem kao terapijskim sredstvom ima veoma dugu tradiciju. Neke vrste ljekovitih biljaka poznavali su još primitivni narodi. Prvi pisani spomenici o upotrebi ljekovitih biljaka nađeni su kod najstarijih kulturnih naroda: Kineza, Indusa, Egipćana, Grka i Rimljana. Grčki liječnik Hipokrat opisao je oko dvjesta vrsta ljekovitih biljaka, a rimski naučnik Galen utvrdio je način spravljanja lijekova od ljekovitog bilja.

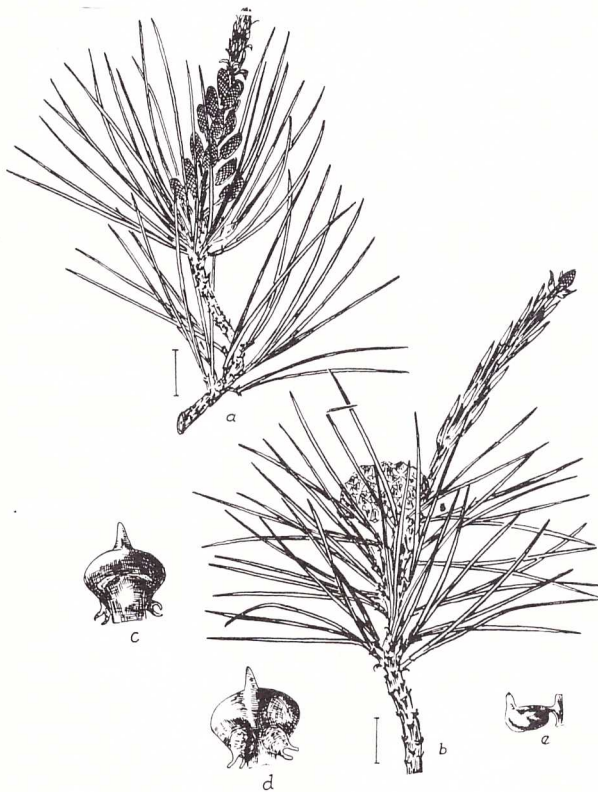
Posljednjih godina ovog vijeka sve je veći interes u svijetu i kod nas za liječenje ljekovitim prirodnim sirovinama biljnog porijekla (drogom) – fitoterapijom. Najveći uspjeh u liječenju fitoterapijom postiže se kod psiho-oboljenja, povišenog krvnog pritiska, poremećaja u probavnom sistemu, smetnji u klimakterijumu, te nekih bubrežnih oboljenja. Fitoterapija se ne može primijeniti kod nekih bolesti (urođenih deformiteta, anatomskih nedostataka, nekih vrsta povreda i sl.).

Upotreba ljekovitog bilja ima zagarantovanu budućnost zahvaljujući rezultatima postignutim u savremenom proučavanju, kao i stečenom narodnom iskustvu.

1. Veći broj ljekovitih biljnih vrsta sa lokaliteta sjeveroistočne Bosne iz narodne medicine zvanično je prihvatila i oficijelna medicina. Prirodne sirovine biljnog porijekla (droge) koriste se za izradu galenskih proizvoda (čajnih mješavina, masti, sirupa, tableta i sl.).

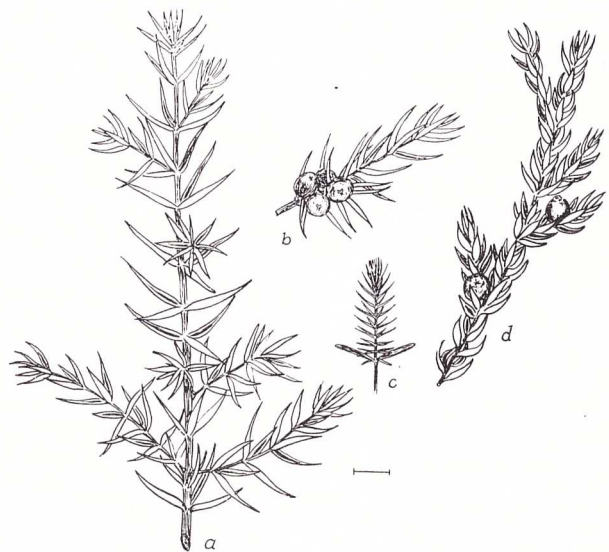
Ova pojava dobija sve veći značaj, usljed nestašice lijekova. U medicinskoj flori naših krajeva neke ljekovite biljne vrste su više zastupljene od drugih.

BIJELI BOR (*Pinus silvestris*, L.) – četinar-
sko drvo brdskih i nizinskih krajeva. List
čine svijetlo-zelene zimzelene iglice, a plod
je šiškarka. Iz njegovog drveta se dobija
medicinski »kačran sapun« za liječenje
kožnih bolesti. Čaj od pupoljaka ove biljke
se primjenjuje protiv katra organa za di-
sanje, hemeroida i proliva.

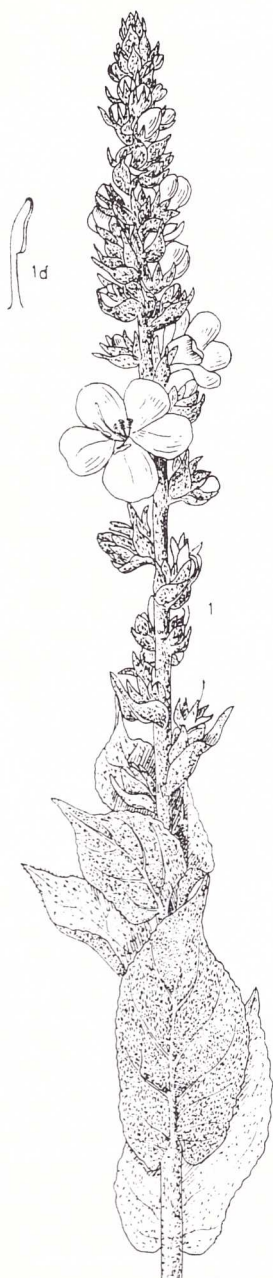

Sl. 1. Bijeli bor (*Pinus silvestris*, L.).

KLEKA (*Juniperus communis*, L.) je veo-
ma česta ljekovita vrsta četinaru u našem
području. Raste kao grm u planinskim
predjelima. Plod (boba) upotrebljava se
kao direktno sredstvo.

Sl. 2. Kleka (*Juniperus communis*, L.)

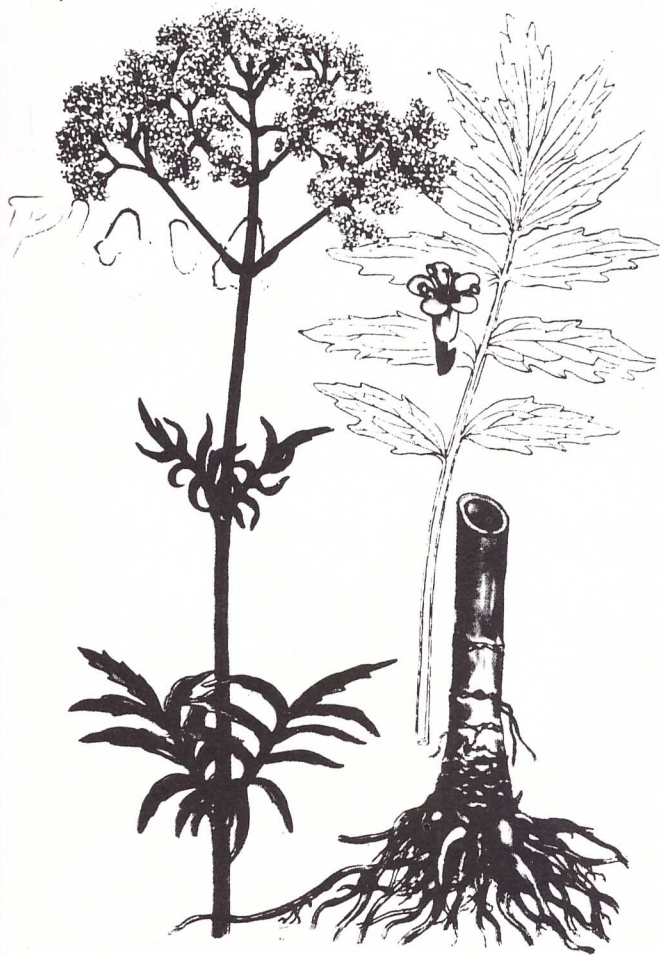

2. BUKVA (*Fagus silvatica*, L.) je najrasprostranjenije listopadno drvo naših krajeva. Raste u brdskom i planinskom području. Stablo je svijetlo sivo i glatko, a listovi su ovalni. Plod je bukvice. Iz drveta se dobija katran, koji se dodaje mastima za liječenje kožnih bolesti.

DIVIZMA (*Verbascum thapsiforme*, Schrad.) je imponantna zeljasta biljka. Ima visoku stabljiku koja nosi žute cvjetove i guste, debele i maljave listove. Cvijet divizme ulazi u sastav grudnog čaja *Species pectorales* poznat kao antiastmatik.

Sl. 3. Divizma (*Verbascum thapsus*, Schr.)

ODOLJEN (*Valeriana officinalis*, L.) – poznata ljekovita biljka. Raste samoniklo u planinskom, a ponekad i nizinskom području. Veoma često se uzgaja. Na vrhu stabljike nalaze se ljubičasti, ružičasti ili bijeli cvjetovi. Korijen se koristi u vidu alkoholne tinkture kao sredstvo za umirenje i protiv neuroze srca.

Sl. 4. Odoljen (*Valeriana officinalis*)

3. GLOG (*Crataegus oxycantha*, L.) – Listopadni grm ili nisko drvo. Listovi su režnjeviti, a bijeli cvjetovi skupljeni u cvast slično štitu. Plod je mesnata koštunica. List i cvijet se primjenjuju u liječenju kardiovaskularnih oboljenja.

BREZA (*Betula pendula*, Roth.) – životpisano, vitko, listopadno drvo. Brezov list, pupoljci ikora se dodaju čajnim mješavinama, koje se koriste kao diuretik i antiseptik urogenitalnih organa.

MALINA (*Rubus idaeus*, L.) se koristi u oficijelnoj medicini kao dodatak ljekovima neprijatnog mirisa i okusa.

KOPRIVA (*Urtica dioica*, L.) je naša najpoznatija ljekovita biljka. Koristi se u farmaceutskoj industriji za proizvodnju vitamina B, a u narodnoj medicini u vidu čaja protiv hemeroida, kao tansko sredstvo, za jačanje korijena kose i kod anemije.

4. MATIČNJAK (*Melissa officinalis*, L.) – poznata ljekovita, aromatična i medonosna biljka. Raste u blizini naselja i izgaja se u baštama. To je zeljasta biljka sa razgranatom stabljikom, koja nosi jajaste listove i ljubičaste ili bijele cvjetove. Iz listova se dobija eterično ulje koje se koristi u parfimeriji. Čaj ove biljke i alkoholna tinktura se koriste za umirenje nerava.

MAJČINA DUŠICA (*Thymus serpyllum*, L.) je aromatična ljekovita biljka. Raste kao polužbun na sunčanim mjestima. Cvjetovi su ružičasti, rjeđe bijeli. U farmaceutskoj industriji se od ove biljke proizvode anti-septička i antireumatska sredstva.

Sl. 5. Majčina dušica (*Thymus serpyllum*, L.)

HMELJ (*Humulus lupulus*, L.) – samonikla biljka naših krajeva, koja se može i uzgajati. To je povijuša režnjevutih listova, a plod je šišarica. U farmaciji se od ove biljke spravljaју sedativi u vidu tonika.

Sl. 6. Hmelj (*Humulus lupulus*, L.)

5. Ljekovito bilje ima veoma važnu ulogu u narodnoj medicini. Ljudi danas sve više koriste prirodne lijekove biljnog porijekla u liječenju narušenog zdravlja.

U teškim ratnim godinama koje karakteriše glad, oskudice i zarazne bolesti, ljekovite biljke su često jedini lijek pa i hrana. I pored toga, ljekovite biljke na našem području nisu dovoljno zastupljene u narodnoj medicini. Potrebno je bolje poznavanje ljekovitih i drugih svojstava ovih biljaka.

ABDOVINA (*Sambucus ebulus*, L.) je visoka zeljasta biljka, sa rasperanim listovima i bijelim ili ružičastim cvjetovima. Po sastavu i djelovanju je veoma slična zovi. Koristi se u liječenju reumatizma, kao diuretsko i purgativno sredstvo i za umirenje.

ZOVA (*Sambucus nigra*, L.) je veoma rasprostranjena aromatična, ljekovita biljka našeg područja. To je nisko drvo ili grm, sa neparno perastim listovima i bijeložućkastim cvjetovima. Plod je bobica. Upotrebljava se kao purgativno sredstvo za umirenje za izazivanje znojenja i za liječenje bubrega.

BIJELA IMELA (*Viscum album*, L.) – zimzeleni, poluparazitski grm na listopadnom drveću. Plod (bobica) se u narodnoj medicini primjenjuje protiv povišenog krvnog pritiska i arterioskleroze.

Sl. 7. Zova (*Sambucus nigra*, L.)

BAGREM (*Robinia pseudoacacia*, L.) – trnovita, aromatična, drvenasta biljka. Ima peraste listove i bijele cvjetove. Narodna medicina koristi ovu biljku u liječenju diareje i za izazivanje povraćanja.

BIJELA DJETELINA (*Trifolium repens*, L.) – je zeljasta biljka sa trodjelnim listovima i bijelim cvjetovima. U narodnoj medicini se primjenjuje najčešće u liječenju infekcije genitalnih organa.

Sl. 8. Bijela djetelina (*Trifolium repens*, L.) i Kokotac (*Mellilotus officinalis*, L.)

BRŠLJAN (*Hedera helix*, L.) je poznata penjačica sa adventivnim korijenjem, koja ima zimzelene listove i zelenožute cvjetove. Koristi se za liječenje kožnih i bubrežnih bolesti.

KOKOTAC (*Mellilotus officinalis*, L.) je dvogodišnja biljka. Ima visoku stabljiku, koja nosi trodjelne listove i žute cvjetove. Upotrebljava se u narodnoj medicini kao antiseptik, te kod upale očiju.

ŽUTILICA (*Genista tinctoria*, L.) je niski grm koji ima duguljasto jajaste listove i žute cvjetove. Koristi se kao narodni lijek protiv otoka, kamena u mokraćnoj bešici i bolesti jetre.

7. VUČJA STOPA (*Aristolochia clematitis*, L.) – povijuša, sa srcastim listovima i žutim cvjetovima. Primjenjuje se u liječenju rana i ekcema.

Sl. 9. Gavez (*Symphytum officinale*, L.)

PLUĆNJAK (*Pulmonaria officinalis*, L.) je zeljasta biljka. Ima jajaste listove i cvjetove raznih boja. Primjenjuje se u liječenju disajnih organa.

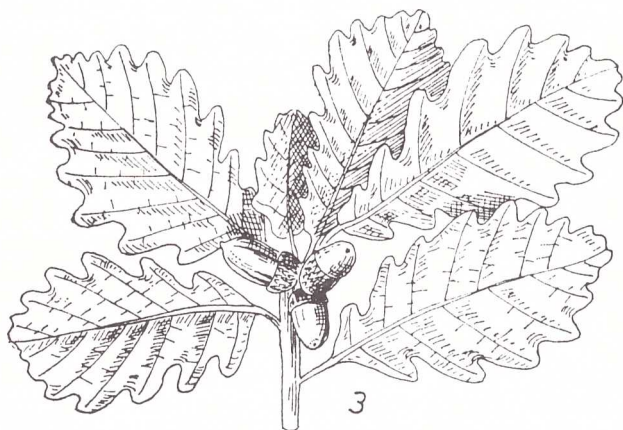
GAVEZ VELIKI (*Symphytum officinale*, L.) – ima visoku, razgranatu stabljiku na kojoj se nalaze jajasti listovi i ljubičasti ili žučkasti cvjetovi. Korijen mu je razvijen i mesnat. Upotrebljava se kod preloma kostiju, za zaustavljanje krvarenja i protiv reume.

8. LIPA (*tilia cordata*, L.) je aromatična ljekovita biljka koja je rasprostranjena u našem području. Koristi se kod prehlade i nesanice.

KRUŠINA (*Rhamnus frangula*, L.) – visoki grm sa ovalnim listovima i bijelim cvjetovima. Plod je crnoljubičaste boje. Koristi se kao purgativno sredstvo.

HRAST (*Quercus petrea*, L.) je visoko drvo koje ima hrapavu koru. Listovi su raznoliko krpasti, a plod je žir.

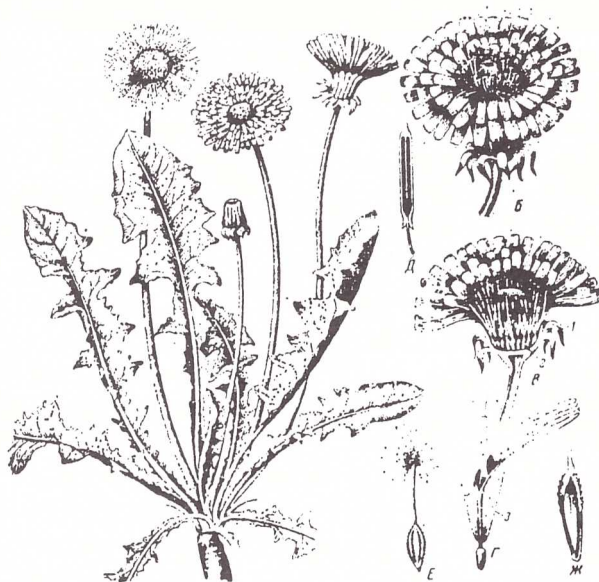
U narodnoj medicini se upotrebljava u liječenju kožnih bolesti i protiv infekcije urogenitalnih organa.

Sl. 10. Hrast (*Quercus petrea*, L.)

9. **PODBJEL** (*Tussilago farfara*, L.) je trajna zeljasta biljka kod koje se najprije razvijaju žuti cvjetovi, a potom listovi. U narodnoj medicini se primjenjuje kod plućnih oboljenja.

MASLAČAK (*Taraxacum officinale*, L.) – poznata zeljasta biljka sa prizemnim listovima i žutim cvjetovima. Narodna medicina koristi ovu biljku kod bolesti jetre, protiv anemije i kao diuretik.

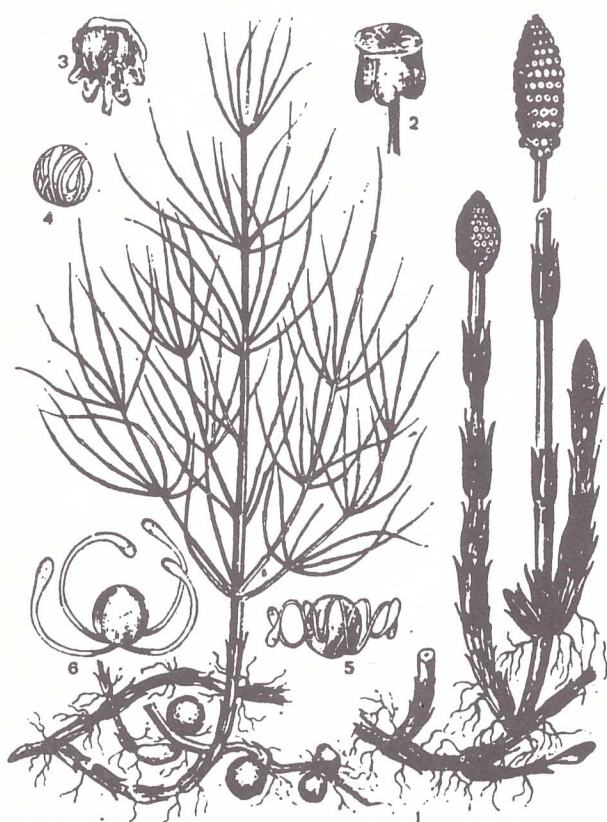

Sl. 11. Maslačak (*Taraxacum officinale*, L.)

TRATINČICA (*Bellis perennis*, L.) je veoma česta trajna biljka, sa listovima složenim u prizemnu rozetu i bijelim cvjetovima. Upotrebljava se kod bolesti disajnih organa, jetre i bubrega.

OMAN (*Inula helenium*, L.) – trajna zeljasta biljka, sa visokom stabljikom. Ima velike jajaste listove i žute cvjetove. Ova biljka se koristi u liječenju astme, hemeroida i za jačanje apetita.

10. POLJSKA PRESLICA (*Equisetum arvense*, L.) je poznata i kao korovska biljka. Stabljika je nerazvijena sa tankim brojnim listovima. Primjenjuje se protiv bubrežnih bolesti, za zaustavljanje krvarenja i kod plućnih bolesti.

Sl. 12. Poljska preslica (*Equisetum arvense*, L.)

MLAĐA (*Corydalis cava*, L.) je zeljasta biljka, sa troperastim listovima i raznobojnim cvjetovima skupljenim u grozdove. U narodnoj medicini se koristi za umirenje nerava, protiv crijevnih parazita i kao antiseptik.

KUKUTA (*Conium maculatum*, L.) – ima visoku, šuplju stabljiku, sa trostruko perastim listovima i bijelim sitnim cvjetovima. Primjenjuje se u liječenju nervnih poremećaja, Parkinsonove bolesti, kao antiastmatik i kod nekih polnih bolesti kada nedostaju antibiotici.

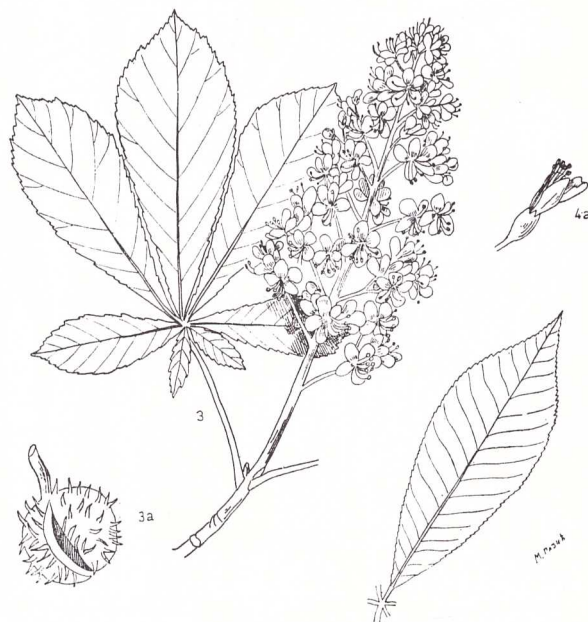
Sl. 13. Kukuta (*Conium maculatum*, L.)

11. KANTARION (*Hypericum perforatum*, L.) je trajna zeljasta biljka koja ima čvrstu stabljiku sa jajastim listovima i žutim cvjetovima.

U narodnoj medicini se koristi kod opekotina, rana, upale pluća i diareje.

DIVLJI KESTEN (*Aesculus hippocastanum*, L.) je visoko listopadno drvo koje ima žućkasto bijele cvjetove u grozdovima i velike sastavljene listove.

Primjenjuje se u narodnoj medicini za liječenje hemeroida, kod proširenja vena, katra pluća i protiv reume.

Sl. 14. Divlji kesten (*Aesculus hippocastanum*, L.)

KUPINA (*Rubus fruticosus*, L.) je bodljikavi grm sa dugim izdancima na kojima se nalaze perasti listovi i bijeli ili bijelo ružičasti cvjetovi.

Poznata je u narodnoj medicini kao sredstvo protiv proliva, skorbuta i za poboljšanje probave.

Sl. 15. Stolisnik (*Achilea millefolium*, L.)

STOLISNIK (*Achilea millefolium*, L.) je višegodišnja zeljasta biljka, koja ima perasto izdijeljene listove i sitne bijele cvjetove. U narodnoj medicini se primjenjuje u liječenju hemeroida, rana, probavnog sistema i reume.

12. CIKORIJA (*Cichorium intybus*, L.) ima visoku i razgranatu stabljiku. Listovi su duguljasti i sjedeći, a cvjetovi plavi ili ružičasti.

Korijen je debeo i vretenast. Upotrebljava se kod diareje, bolesti jetre i žuči, za poboljšanje apetita i kod anemije.

ČIČAK (*Arctium lappa*; L.) je visoka zeljasta biljka. Ima razvijen korijen, visoku stabljiku sa ovalnim listovima i crvenkastim, cjevastim cvjetovima.

Koristi se za liječenje rana, kožnih bolesti i kod ujeda zmiје.

13. RUSOMAČA (*Capsella bursa pastoris*, L.) – je zeljasta biljka koja ima različit oblik listova, bijele cvjetove i trouglaste plodove. U narodnoj medicini se upotrebljava za zaustavljanje krvarenja, protiv oboljenja organa za varenje i izlučivanje.

Sl. 16. Rusomača (*Capsella bursa-pastoris*, L.).

VEPRINA (*Ruscus aculeatus*, L.) – nizak, bodljikav grm, sa jajastim listovima i crvenim plodovima. Koristi se kao diuretik, kod reume i za jačanje apetita.

BOROVNICA (*Vaccinium myrtillus*, L.) je veoma razgranat i nizak grm. Ima okruglo jajaste listove, svijetloružičaste cvjetove i plavocrvene plodove. U narodnoj medicini se primjenjuje u liječenju dijabetesa, proli-va, hemeroida i kod slabog apetita.

Sl. 17. Borovnica (*Vaccinium myrtillus*, L.)

14. LJOSKAVAC (*Physalis alkekengi*, L.) je zeljasta biljka sa razgranatim podankom, zelenkasto bijelim cvjetovima i plodovima zavijenim u crvenu češku. Primjenjuje se u liječenju bubrega, jetre i žuči.

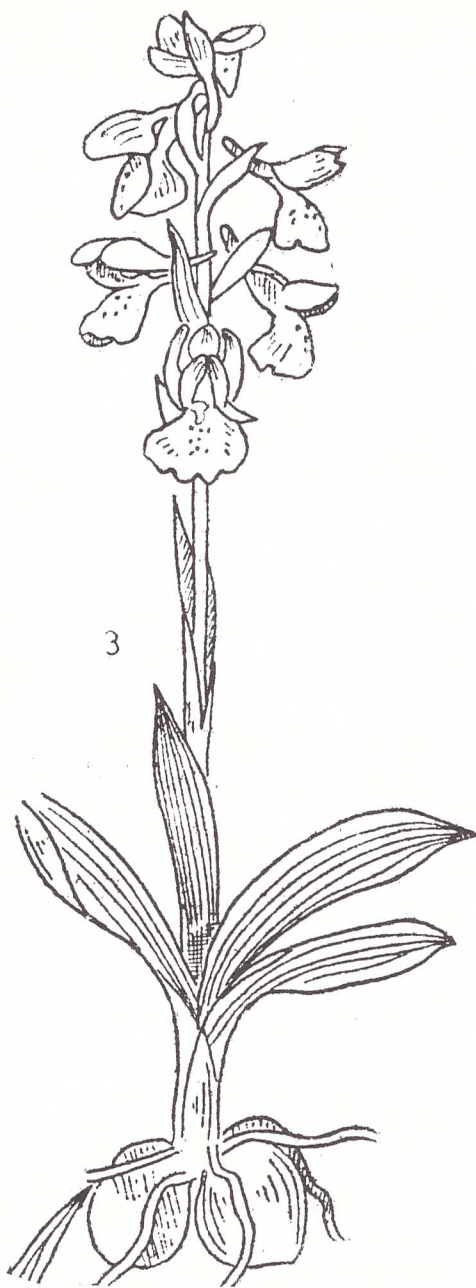

LEDINJAK (*Ranunculus ficaria*, L.) – zeljasta biljka sa nepravilnim listovima i žutim cvjetovima. Ova biljka se koristi u liječenju hemeroida.

MACINA TRAVA (*Nepeta cataria*, L.) je aromatična zeljasta biljka koja ima visoku stabljiku, trouglaste listove i bijelo ružičaste cvjetove. U narodnoj medicini se koristi kod nervnih bolesti i menstrualnih tegoba.

15. SALEP (*Orchis morio*, L.) je biljka od koje se dobije topli napitak (salep). Iz zadebljalog gomolja razvija se nadzemno stablo sa različitim listovima i raznobojnim cvjetovima. U narodnoj medicini se koristi kod upale probavnih organa i za jačanje apetita.

Sl. 18. Ljutić (*Ranunculus repens*, L.)

Sl. 19. Salep (*Orchis morio*, L.)

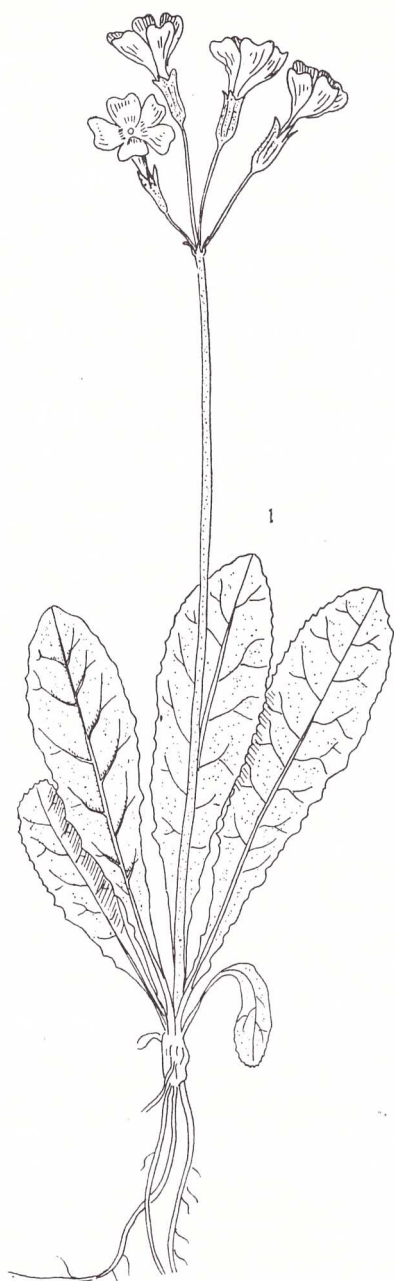
ŠAFRAN (*Crocus sativus*, L.) – jedna od čestih naših proljetnica. Razvija se iz podzemne lukovice. Između uskih listova obrazuju se ljubičasti cvjetovi. U narodnoj medicini se primjenjuje kod menstrualnih tegoba, te protiv bolova prilikom nicanja zuba kod djece.

JAGODA (*Fragaria vesca*, L.) – veoma ljekovita biljka. Na plegloj stabljici razvijaju se bijeli cvjetovi iz kojih nastaju crveni plodovi. U narodnoj medicini se ova biljka upotrebljava za umirenje nerava, protiv arterioskleroze, proliva, kod bolesti žuči i bubrega.

16. LJUBIČICA (*Viola odorata*, L.) je zeljasta prizemna biljka, srcolikih listova i plavo ljubičastih cvjetova. Koristi se u liječenju kašlja, upale pluća, za umirenje kod nesаницe, glavobolje i kao purgativno sredstvo.

POLJSKA LJUBICA (*Viola arvensis*, Murr.) – korovska biljka koja ima razgranatu stabljiku, jajaste listove i žute ili bijele cvjetove. Primjenjuje se kod upala i poremećaja u probavnom sistemu.

ROSOPAS (*Chelidonium maius*, L.) je trajna zeljasta biljka sa perasto urezanim listovima i žutim cvjetovima. U narodnoj medicini se koristi kao purgativno sredstvo, kod bolesti jetre, očiju, hemeroida i protiv ekcema i bradavica.

Sl. 20. Jaglac (*Primula veris*, L.)

JAGLAC (*Primula officinalis*, Huds.) – cvjeta među prvim biljkama u rano proljeće. Ima mrežasto nabrane listove i žute cvjetove na kratkoj dršci.

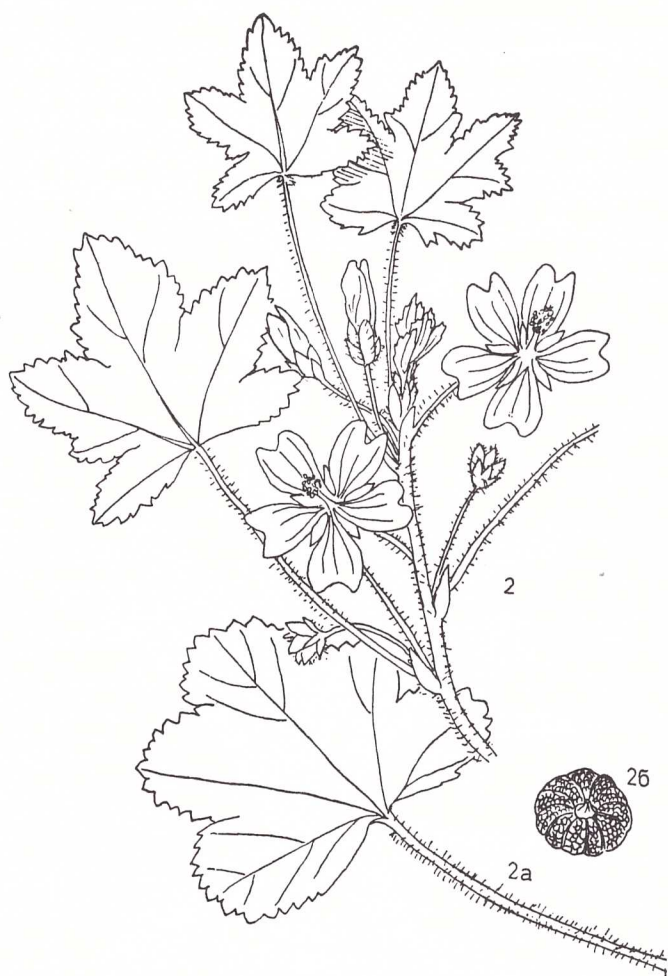
Upotrebljava se u liječenju anemije, bronhitisa, nesvjestice, bubrega i slabosti srca.

BOKVICA (*Plantago media*, L.) – poznata naša ljekovita biljka. Ima jajaste listove pri dnu stabljike i svijetlo ljubičaste cvjetove. Ova biljka se primjenjuje u liječenju jetre, žutice, kod noćnog mokrenja u krevet, katra dušnika i kod gnojnih rana.

Sl. 21. Bokvica (*Plantago lanceolata*, L.)

17. VRANILOVA TRAVA (*Origanum vulgare*, L.) je zeljasta biljka koja ima visoku razgranatu stabljiku sa jajasto ovalnim listovima i ljubičastim cvjetovima. Koristi se u narodnoj medicini u liječenju reume i migrene.

Sl. 22. Sljez crni (*Malva silvestris*, L.)

SLJEZ CRNI (*Malva silvestris*, L.) – česta ljekovita biljka u našem području. Ima razvijen podzemni i nadzemni dio, bubrežaste listove i plavkaste cvjetove. Najčešće se primjenjuje kod upale disajnih organa.

ŠTAVELJ (*Rumex obtusifolius*, L.) – trajna zeljasta biljka. Stabljika nosi duguljaste listove i sitne cvjetove u obliku metlice. U narodnoj medicini se koristi protiv svraba, žutice, proliva i za jačanje apetita.

18. Neke vrste povrća ne koriste se samo u ishrani nego i u ljekovite svrhe

BIJELI LUK (*Allium sativum*, L.) je najinternacionalnija ljekovita biljka. Poznavali su je još stari Egipćani i Rimljani. Primjenjuje se u oficijelnoj i narodnoj medicini u liječenju kardiovaskularnih oboljenja i kao prirodni antibiotik.

CVEKLA (*Beta vulgaris*, L.) je poznata vrsta povrća koja se u narodnoj medicini koristi kod anemije i kancerogenih oboljenja.

PERŠUN (*Petroselinum hortense*, L.) se koristi u narodnoj medicini kod upale urogenitalnih organa.

19. Ljekovite biljke se mogu uzgajati u cvijećnjacima.

JORGOVAN (*Syringa vulgaris*, L.) je poznata ukrasna biljka, koja se primjenjuje u liječenju reume, groznice i smetnji u probavnom sistemu.

NEVEN (*Calendula officinalis*, L.) – dobro poznato baštensko cvijeće. U narodnoj medicini se koristi protiv unutarnjih rana, kod neuroze i ženskih bolesti.

BOSIOK (*Ocimum basilicum*, L.) se uzgaja kao narodno cvijeće, a koristi se protiv melanholije i kao antiseptik.

20. Mnoge vrste voća pored hranljivih imaju i ljekovita svojstva.

DUNJA (*Cidonia longia*, L.) se u narodnoj medicini primjenjuje protiv dizenterije.

ORAH (*Juglans regia*, L.) je u našim krajevima poznata vrsta voća. Koristi se u liječenju infekcije genitalnih organa kod žena.

JABUKA (*Pirus malus*, L.) – veoma rasprostranjeno voće u našim krajevima. Pored velike hranjive vrijednosti ima i ljekovita svojstva. Koristi se protiv zatvora i kod hemeroida.

21. Ljekovite biljke se nalaze i među najopasnijim i najotrovnijim korovima.

LANILIST (*Linaria vulgaris*, Miller.) je korovska biljka sa razgranatom stabljikom, uskim listovima i žutim cvjetovima. Koristi se kao diuretsko sredstvo i za liječenje hemeroida.

BULKA (*Papaver rhoeas*, L.) je veoma rasprostranjen korov u našem području. Ima perasto razdijeljene listove i svijetlo crvene cvjetove. U narodnoj medicini se ova biljka koristi kod upale disajnih organa.

TROSKOT (*Polygonum aviculare*, L.) je neugledni korov, sa niskom razgranatom stabljikom i bijelim ili ružičastim cvjetovima. Narodna medicina upotrebljava ovu biljku u liječenju crijevnih parazita i kod bolesti disajnih organa.

22. Budućnost ljekovitog bilja je u njegovom plantažnom uzgoju.

KAMILICA (*Matricaria chamomilla*, L.) je gajena ljekovita biljka našeg područja. Ima visoku razgranatu stabljiku sa uskim perasto razdijeljenim listovima i bijelim cvjetovima. Cvjetne glavice su joj u sredini šuplje.

Ova biljka ima široku primjenu. Koristi se protiv upala, osipa, grčeva, bolesti jete, bubrega, kod neuroze, opekotina i rana.

Sl. 23. Kamilica (*Matricaria chamomila*, L.)

NANA PITOMA (*Mentha piperita*, L.) se uzgaja plantažno i u baštama. Iz trajnih podzemnih dijelova razvija se visoka stabljika koja nosi jajaste listove i svijetlo ljubičaste

cvjetove. Primjenjuje se u oficijelnoj i narodnoj medicini za liječenje katra želuca, žuči i kod neuroze.

DIVLJA RUŽA (*Rosa canina*, L.) – ova biljka se u našem području uzgaja plantažno. To je visoki, bodljikavi grm, sa ovalno i nazubljenim listovima i bijelim ili ružičastim cvjetovima. Plod je šipak. Koristi se u narodnoj medicini protiv proliva, prehlade i kamena u bubregu.

Sl. 24. Divlja ruža (*Rosa canina*, L.)

23. Na području sjeveroistočne Bosne vrši se nekontrolisano eksploatacija veoma značajnih ljekovitih biljnih vrsta, što ukazuje na visok stepen njihove ugroženosti. Mnoge važne biljke su prorijeđene i potencijalno ugrožene, te su postale prirodne rijetkosti. To obavezuje da njihova eksploatacija bude racionalna, stručna i pod stalnom društvenom kontrolom. Rijetke i ugrožene ljekovite biljne vrste našeg područja su: KIČICA, SLATKA PAPERAT, ĐURĐEVAK, VELEBILJE, TRAVA IVA i dr.

KIČICA (*Erythraea centaurium*, Gillb.) je jedna od ugroženih biljnih vrsta na našem području. Ima čeverouglastu, uspravnu stabljiku sa uskim listovima i sitnim ružičastim ili žutim cvjetovima. U oficijelnoj medicini se koristi kao dodatak tinkturama za jačanje apetita, a u narodnoj medicini se primjenjuje u liječenju groznice, anemije, reume, hemeroida i kao purgativno sredstvo.

ĐURĐEVAK (*Convalaria maialis*, L.) je veoma rijetka zeljasta biljka u našim krajevima. Na stabljici se razvijaju po dva duguljasta lista i zvonoliki bijeli cvjetovi. Primjenjuje se u oficijelnoj i narodnoj medicini u liječenju srčanih oboljenja.

SLATKA PAPERAT (*Polypodium vulgare*, L.) je sve ugroženija vrsta našeg područja. Iz debelog i mesnatog podanka razvija se izdanak sa perasto urezanim listovima, na čijem se naličju stvaraju spore.

24. Farmakognoskijska karta sjeveroistočne Bosne.

Na karti su prikazane rijetke i ugrožene ljekovite biljne vrste zaštićene kao prirodne rijetkosti.

25. Sakupljanje ljekovitog bilja mora se vršiti u određeno doba godine, a njegova primjena prema biljnim receptima.

26. i 27. Savremena tehnologija prerade i stručno i pravovremeno sakupljanje ljekovitog bilja, obezbjeđuju dobar kvalitet i plasman njegovih proizvoda.

I Značajno je istaći da se posljednjih nekoliko godina i u tuzlanskoj apoteci spravljaју galenski preparati biljnog porijekla.

II Prerada i priprema proizvoda od ljekovitog bilja vrši se na području sjeveroistočne Bosne u DP BILJANA u Maoči.

III Budući da ljekovite bilje na području sjeveroistočne Bosne nije dovoljno istraženo, potrebno je više raditi na njegovom organizovanom proučavanju i racionalnoj eksploataciji, zaštiti prorijeđenih i ugroženih vrsta, te unapređenju rada na sakupljanju i preradi, prometu i plantažnom uzgoju.

REGISTAR IZLOŽBE

Ekspoziti: O–original, F–fotografija, C–crtež, broj u zagradi–broj ekspozita

- Abdovina (*Sambucus ebulus*, L.), 5,0
Bagrem (*Robinia pseudoacacia*, L.), 6,0
Bijeli bor (*Pinus silvestris*, L.), 1,0, F
Bijela imela (*Viscum album*, L.), 5,0
Bijeli luk (*Allium sativum*, L.), 18,0
Bijela djetelina (*Trifolium repens*, L.), 6,0 F
Bokvica (*Plantago media*, L.), 16,0 F
Borovnica (*Vaccinium myrtillus*, L.), 13,0, F
Bosiok (*Occimum basilicum*, L.), 19,0
Bršljan (*Hedera helix*, L.), 7,0
Breza (*Betula pendula*, Roth.), 3,0
Bukva (*Fagus silvatica* L.), 2,0
Bulka (*Papaver rhoeas*, L.), 21,0
Cvekla (*Beta vulgaris*, L.), 18,0
Čičak (*Arctium lappa*, L.) 12,0
Destilator–uređaj za preradu ljekovitog bilja, 27, F (4)
Dezintegrator–uređaj za preradu šipurka, 27, F
Divizma (*Verbascum thapsiformes*, Sch.), 2,0, F
Divlji kesten (*Aesculus hippocastanum*, L.), 11,0, F
Divlja ruža (*Rosa canina*, L.), 22,0, F
Dunja (*Cidonia oblonga*, L.), 20,0
Đurđevak (*Convalaria maialis*, L.), 23,0
Farmakognoskijska karta severoistočne Bosne, 24, C
Gavez crni (*Symphytum officinale*, L.), 7,0, F
Glog (*Crataegus oxyacantha*, L.), 3,0
Hmelj (*Humulus lupulus*, L.) 4,0, F
Hrast (*Quercus petraea*, L.) 8,0, F
Jabuka (*Pirus malus*, L.), 20,0
Jaglac (*Primula officinalis*, Huds.), 15,0, F
Jagoda (*Fragaria vesca*, L.), 15,0
Jorgovan (*Syringa vulgaris*, L.), 19,0
Kamilica (*Matricaria chamomila*, L.), 22,0, F
Kantarion (*Hypericum perforatum*, L.), 11,0
Kičica (*Erythraea centarium*, Gill.), 23,0
Kleka (*Juniperus communis*, L.), 1,0, F
Kokotac (*Melilotus officinalis*, L.), 6,0, F
Kopriva (*Urtica dioica*, L.), 3,0
Krušina (*Rhamnus frangula*, L.), 8,0
Kukuta (*Conium maculatum*, L.), 10,0 F
Kupina (*Rubus fruticosus*, L.), 11,0
Laboratorij za preradu eteričnih ulja (detalj), 27, F
Lanilist (*Linaria vulgaris*, Miller), 21,0
Ledinjak (*Ranunculus ficaria*, L.), 14,0
Lipa (*Tilia cordata*, L.), 8,0
Ljoskavac (*Physallis alkekengi*, L.), 14,0
Ljutić (*Ranunculus repens*, L.), 14, F
Ljubičica (*Viola odorata*, L.), 16,0
Malina (*Rubus idaeus*, L.), 3,0
Macina trava (*Nepeta cataria*, L.), 14,0
Majčina dušica (*Thymus serpyllum*, L.), 4,0, F
Maslačak (*Taraxacum officinale*, L.), 9,0, F
Matičnjak (*Melissa officinalis*, L.), 4,0
Mašinsko pakovanje ljekovitog bilja (detalj), 27, F
Mlin za mljevenje ljekovitog bilja, 26, F (2)
Mlada (*Corydalis cava*, L.), 10,0
Nana pitoma (*Mentha piperita*, L.), 22,0
Neven (*Calendula officinalis*, L.), 19,0
Odoljen (*Valeriana officinalis*, L.), 2,0, F
Oman (*Inula helenium*, L.), 9,0
Orah (*Juglans regia*, L.), 20,0
Peršun (*Petroselinum hortense*, L.), 18,0
Plućnjak (*Pulmonaria officinalis*, L.), 7,0

Podbjel (*Tussilago farfara*, L.), 9,0
Poljska ljubica (*Viola arvensis*, Murr.), 16,0
Poljska preslica (*Equisetum arvense*, L.), 10,0, F
Pogon za preradu ljekovitog bilja, 26, F
Prerada ljekovitog bilja (detalj), 26, F
Ručno pakovanje ljekovitog bilja, 27, F
Rusomača (*Capsella bursa pastoris*, L.), 13,0, F
Rosopas (*Chelidonium maius*, L.), 16,0
Salep (*Orchis morio*, L.), 15,0
Sljez crni (*Malva silvestris*, L.), 17,0, F
Slatka paprat (*Polipodium vulgare*, L.), 23,0
Stolisnik (*Achillea millefolium*, L.), 12,0, F
Sušnica za sušenje ljekovitog bilja, 26, F
Šafran (*Crocus sativus*, L.), 15,0
Štavelj (*Rumex obtusifolius*, L.), 17,0
Tratinčica (*Bellis perennis*, L.), 9,0
Troskot (*Polygonum aviculare*, L.), 21,0
Uređaj za pranje plodova, 26, F
Veprina (*Ramnus esculentus*, L.), 13,0
Vodopija (*Cichorium intybus*, L.), 12,0
Vranilova trava (*Origanum vulgare*, L.), 17,0
Vučja stopa (*Aristolochia clematitis*, L.), 7,0
Zova (*Sambucus nigra*, L.), 5,0, F
Žutilica (*Genista tinctoria*, L.), 6,0

REALIZACIJU IZLOŽBE POMOGLI SU:
DD „BILJANA” BRČKO-MAOČA
RMC TUZLA OOUR FARMACEUTSKA DJELATNOST

Izdavač: Muzej istočne Bosne Tuzla

Za izdavača: Nikola Panjević

Odgovorni urednik: Nikola Panjević

Tiraž: 300

Tuzla: 1991.

